

persconferentie 15 mei 2008

De kloof tussen theorie en praktijk groeit

Vooreerst willen de onderwijsvakbonden duidelijk stellen dat zij niets tegen innovatie hebben, niets tegen maatregelen die de talentontwikkeling van leerlingen bevorderen en niets tegen maatregelen die een correcte afstemming beogen tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Wat de onderwijsvakbonden wel afwijzen, is dat er voortdurend plannen gesmeed worden ver boven de hoofden van het onderwijspersoneel heen, plannen met veel moeilijke woorden in dure volzinnen. Plannen waarbij zij steeds moeten vaststellen dat er veel te laat gedacht wordt aan de mensen die deze plannen moeten uitvoeren, aan hun draagkracht, hun mogelijkheden, hun beperkingen... én aan de tijd en middelen die de uitvoering van deze plannen vergen. Gevolg één: de leerlingen, de studenten, de cursisten krijgen niet wat hen beloofd werd. Gevolg twee: de personeelsleden geraken gedemotiveerd en haken ontgoocheld af.

Daarom voeren de vier onderwijsvakbonden actie op 16 mei, bij de start van het 'atelier Talent' in het kader van 'Vlaanderen in Actie' (Brabant/Leuven, vanaf 8.30 u.).

Zij willen met die actie de aandacht vestigen op de groeiende kloof tussen de onderwijstheorie en de onderwijspraktijk. Ambities mogen en moeten er zijn, initiatieven mogen en moeten genomen worden, maar die leiden tot niets als het onderwijspersoneel vergeten wordt.

Hervormingen worden veelal ver boven de hoofden van de échte ervaringsdeskundigen (het onderwijspersoneel) bediscussieerd en beslist. Het is juist dat deze hervormingen finaal wel worden onderhandeld, maar dat is steeds de laatste fase van het hervormingsproces. Op dat ogenblik zijn de teerlingen reeds geworpen en worden alleen nog maar wijzigingen in de marge aangebracht.

De onderwijsvakbonden vertolken tijdens de onderhandelingen steevast het standpunt van hun leden: de vernieuwingen gaan te snel, worden te weinig overlegd, zijn onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd, worden met te weinig middelen omkleed, zijn onrealiseerbaar en houden te weinig rekening met de draagkracht van personeel en scholen...

Denk maar aan:

Leerzorg: het ambitieuze plan van de minister om leerlingen met beperkingen zoveel mogelijk in het gewoon leerplichtonderwijs te laten participeren (zie verder)

Het concept van de proeftuinen: er is een wildgroei aan proeftuinen ontstaan, vaak rustend op brakke grond, vaak niet voldoende of niet echt overlegd op schoolniveau, vaak onduidelijk over wat de doelstellingen ervan zijn met als gevolg dat ze nauwelijks evalueerbaar zijn. Er is een gebrek aan overzicht, er is geen rode draad.

Proeftuinen op zich zijn nuttig, maar zij moeten duidelijke doelstellingen en een meerwaarde hebben en beperkt worden in aantal zodat zij kunnen opgevolgd worden én geëvalueerd. Snelle besluitvorming terzake is volledig uit den boze. De kwaliteit moet primeren op de kwantiteit.

Het experiment modulair onderwijs: na acht jaar experimenteren zou er op 1 september 2008 een einde moeten komen aan een experiment rond modulair onderwijs in het beroepssecundair onderwijs. De afwikkeling van deze 'proeftuin' verloopt in de grootst mogelijke onduidelijkheid:

- van een ernstige evaluatie is geen sprake - er gebeurde wel een wetenschappelijk onderzoek in 2004, maar actueel zijn de resultaten daarvan allang niet meer en met de in dat onderzoek aangehaalde knelpunten werd gewoon geen rekening gehouden;
- via Onderwijsdecreet XVIII zullen scholen ervoor kunnen kiezen om dit experiment verder te zetten, maar dan zonder de bijkomende middelen die zij de vorige jaren wél hadden.

Dit is geen ernstig beleid: scholen acht jaar laten ploeteren in de proeftuin, op 1 september 2007 de hiervoor toegekende middelen halveren en op 1 september 2008 geen middelen meer geven.

Mentoren: om o.a. een betere aanvangsbegeleiding van startende leerkrachten mogelijk te maken, besliste de minister om middelen vrij te maken voor het aanstellen van mentoren.

Politiek scoort men daar mee, maar het budget dat de minister daarvoor voorziet, maakt dat individuele scholen slechts een minimaal aantal uurtjes per week voor het mentorschap kunnen vrijmaken. Met deze minieme middelen zou een mentor zowel startende leraars, leraars-in-opleiding als stagiairs moeten begeleiden.

Om deze armoede te camoufleren, werden de mentoruren samengebracht op het niveau van de scholengemeenschap en werd dat niveau nog maar eens misbruikt om het 'goede onderwijsbeleid' van de overheid te promoten.

Ook in dit dossier gaat de minister ervan uit dat het vanzelfsprekend is dat het onderwijspersoneel weer zal bijspringen.

Leren en Werken: in het kader van het nieuwe decreet "Leren en Werken" wordt in het deeltijds beroepssecundair onderwijs het modulair onderwijs verplicht opgelegd, maar de overheid weet op dit ogenblik zelf maar één ding en dat is dat het "modulair onderwijs" in het deeltijds

beroepssecundair onderwijs iets anders moet zijn dan het modulair onderwijs in het volwassenonderwijs. Maar op de vraag wat de gevolgen ervan zullen zijn voor het onderwijspersoneel, geeft de overheid geen antwoord! Ook hier heeft de overheid duidelijk geen aandacht voor de werkomstandigheden van het onderwijspersoneel!

Flexibilisering hoger onderwijs: studenten genieten, dank zij het flexibiliseringsdecreet, een grote vrijheid in het bepalen van hun studietraject. Ze kunnen hun opleiding 'à la carte' samenstellen en in grote mate zelf bepalen welke vakken ze willen volgen, en op welke manier en volgens welk tempo ze dat willen doen.

Waar de decreetmakers geen rekening mee gehouden hebben is dat alle werkdruk die dit meebrengt, op de al zwaar belaste schouders van het personeel terecht komt: de studentenadministratie is enorm complex geworden en de docenten moeten hun vakken tot opleidingsonderdelen en credits hervormen. Die verhoogde werkdruk is op geen enkele manier gecompenseerd.

Rationalisatie hoger onderwijs: er wordt gepleit voor een revolutionaire overheveling van alle academische opleidingen naar de universiteiten, waardoor de hogescholen alleen nog professionele bachelors zouden kunnen opleiden – het rationalisatieproces wordt voorbereid in een werkgroep waarin het onderwijspersoneel geen enkele zeg heeft en die gedomineerd wordt door de universitaire machtsblokken uit Leuven en Gent.

Onderwijs als reddingsboei voor alle menselijke en maatschappelijke problemen: wat er ook misloopt in onze samenleving, altijd wijst men naar het onderwijs - de school moet het oplossen:

- gezondheidsbeleid en drugsbeleid: alle basis- en secundaire scholen moeten acties opzetten opdat leerlingen meer zouden bewegen, zich gezonder zouden voeden en geen drugs (meer) zouden gebruiken;
- zorg en opvoeding: van het personeel wordt verwacht dat zij gedrags- en psychologische problemen kunnen detecteren én oplossen, dat zij de rol van de ouders kunnen overnemen;
- diversiteit en gelijke kansen: leerkrachten moeten bij het lesgeven rekening houden met alle mogelijke functiebeperkingen en met de culturele diversiteit van hun leerlingen, en moeten er verder voor zorgen dat ook kansengroepen hun talenten ten volle kunnen ontplooiën;
- en verder: voorbereiding op de arbeidsmarkt, verkeersopvoeding, ondernemingszin, spijbelbeleid, anderstaligheid, milieubeleid, ouderparticipatie, inbedding in de lokale gemeenschap...

Al te vaak wordt vergeten dat de hoofdtaak van een leraar het lesgeven is. Nog geen jaar geleden werd dat door het Vlaams Parlement zo vastgelegd. Nu zegt de hoofdredacteur van Klasse - het propagandabladd van de Vlaamse onderwijsoverheid - dat lesgeven niet de corebusiness van het onderwijs is!

Dijsselbloem

'Tijd voor onderwijs', dat was de titel van het Nederlandse 'rapport Dijsselbloem' (februari 2008). Nederland heeft jaren van onderwijsvernieuwingen achter de rug. Alles moest anders: onderwijsbeleid, onderwijsstructuur, schoolorganisatie, pedagogiek en didactiek, financiering... Nu blijkt dat veel van die hervormingen de kwaliteit van het Nederlands onderwijs grondig hebben aangetast. In het voormelde rapport pleiten de Nederlandse politiek en overheid schuldig. Met schaamte geven de beleidsmakers toe dat ze het verkeerd hebben aangepakt, ten koste van leerlingen en personeel.

De onderzoekscommissie Dijsselbloem kwam tot volgende conclusies:

1. Het onderwijs werd al te zeer verantwoordelijk én capabel geacht om allerlei maatschappelijke problemen op te lossen. Het doorvoeren van een bepaalde ideologie (tunnelvisie) werd belangrijker geacht dan de vraag of een bepaalde vernieuwing wel pedagogisch verantwoord en/of praktisch realiseerbaar was en of er geen alternatieve oplossingen konden gevonden worden.
2. Er werd bij de vernieuwingen geen rekening gehouden met het standpunt en de ervaring van het onderwijspersoneel, noch bij de invoering, noch later bij de evaluatie ervan. Terwijl de politiek met blinde ambitie alle vernieuwingsvoorstellen bleef goedkeuren, zag ze niet dat het draagvlak aan de basis ontbrak. Kritische geluiden werden in de conservatieve hoek geduwd.
3. Bij de onderwijsvernieuwingen werd nauwelijks aandacht besteed aan een degelijke wetenschappelijke onderbouwing. Experimenten vonden wel plaats, maar werden niet of slecht geëvalueerd of te vroeg afgesloten. Soms werd er met de resultaten van de experimenten gewoon geen rekening gehouden, bv. indien die niet strookten met de gekozen ideologische en pedagogische weg.
4. Er werden bij bepaalde vernieuwingsoperaties onverantwoorde risico's genomen met vooral kwetsbare leerlingen, vooral wanneer het ging om het niet langer voorzien van meer op de praktijk gerichte leerroutes en om het integreren van zorgleerlingen in het gewoon onderwijs. Gelijk onderwijs bleek niet altijd te werken voor ongelijke talenten.
5. Een aantal factoren werd bij het invoeren van de vernieuwingen enorm onderschat: de gevolgen voor personeel en directies (werkdruk, competenties), de snelheid van in- en uitvoering (tijdsdruk), de nodige financiële middelen, de gevolgen voor de schoolorganisatie, de nodige voorzieningen (accommodatie, materiaal)...
6. Veel vernieuwingen werden ook mee ingegeven of zelfs gestuurd door de drang naar budgetbeheersing. Steeds werd ernaar gestreefd om vernieuwingen 'budgettair neutraal' uit te voeren. De hoogte van de begrote bedragen werd hoofdzakelijk bepaald door de aanwezige begrotingsruimte en niet door nut en noodzaak van aanvullende investeringen. Middelen en ambities waren niet met elkaar in overeenstemming. Toch werden de ambities niet verlaagd en de budgetten niet verhoogd.

Ook in Vlaanderen!

Het Nederlands onderwijs is niet altijd een lichtend voorbeeld voor Vlaanderen. Maar de conclusies en de aanbevelingen in het rapport Dijsselbloem moeten ons wel tot bezinning en tot lering stemmen. De gelijkenissen met de situatie in Vlaanderen zijn immers frappant.

Ook bij ons leggen de opeenvolgende onderwijsministers een grote vernieuwingsdrang aan de dag. Ook bij ons wordt er niet voldoende geluisterd naar wat de praktijkmensen via hun vakbonden aan de overheid zeggen. Ook bij ons denkt men dat vernieuwingen kunnen doorgevoerd worden met geen of een minimum aan middelen, middelen die bovendien dan nog versnipperd worden over te veel initiatieven.

Ook in Vlaanderen is er een kloof tussen het politieke gedachtegoed en wat de praktijkmensen dagelijks ervaart. Wanneer de overheid hierop wordt gewezen, wordt deze reactie nogal vlug afgedaan als ouderwets of conservatief. Trekt Vlaanderen geen lessen uit het Nederlandse rapport, dan zal binnen enkele jaren ook het Vlaams Parlement een commissie naar Nederlands model moeten oprichten.

Arbeidsmarktrapport

Uit prognoses van het ministerie van Onderwijs blijkt dat er zich tegen 2010 een tekort aan leraren op de arbeidsmarkt aandient. De tekorten zullen vooral ontstaan in het kleuter- (499 à 595 kleuteronderwijzers te kort) en in het secundair onderwijs (316 leraren te kort).

Dat het Vlaams onderwijs met een toenemende krapte aan onderwijspersoneel kampt, bleek eerder al uit de klachten van schoolbesturen. Voor bepaalde vakken en in bepaalde regio's is het bijzonder moeilijk om vacatures in te vullen. Vervangingen (voor ziektes, vorming en stages, verloven) zijn soms zeer moeilijk of niet uit te voeren.

De beste manier om het dreigende lerarentekort tegen te gaan, is het beroep aantrekkelijker maken, zowel in het begin, tijdens als op het einde van de loopbaan. Daarvoor moet in de eerste plaats de werkdruk verminderd worden. Die werkdruk is het resultaat van o.a.:

- het feit dat leraren steeds meer taken en verantwoordelijkheden krijgen rond zorg, opvoeding, individuele ondersteuning, maatschappelijke verwachtingen, zonder dat die bijkomende takenlast gekoppeld wordt aan meer middelen en een ruimere omkadering;
- de steeds toenemende administratieve planlast, die op haar beurt het gevolg is van de tendens om studieresultaten en de autoriteit van scholen en leerkrachten juridisch aan te vechten, waardoor die zich telkens weer op papier moeten verantwoorden.

Maar initiatieven rond werkdrukvermindering volstaan niet. Personeelsleden moeten meer betrokken worden bij het beleid van de school, zij moeten een degelijke bezoldiging ontvangen en de jongeren moet vlugger meer werkzekerheid krijgen.

Kortom: er moet veel meer aandacht geschonken worden aan het welbevinden van het onderwijspersoneel.

Dossier leerzorg

Het leerzorgdossier is momenteel een van de meest prangende vernieuwingsdossiers. Hoe meer de tijd vordert, hoe dieper de kloof tussen theorie en praktijk blijkt te zijn en hoe groter de tegenstand van de praktijkmensen wordt. Het ziet er echter naar uit dat met die tegenstand nauwelijks rekening zal gehouden worden. Wie niet volgbaar is, wordt gestigmatiseerd als 'conservatief' en geacht de belangen van het kind te verwaarlozen.

De onderwijsvakbonden noemen het huidige leerzorgvoorstel van de minister totaal onhaalbaar, onrealistisch en onbetaalbaar.

Door in dit dossier geen rekening te houden met de mogelijkheden (en beperkingen) van de schoolteams, werkt de overheid de demotivatie in de hand. En demotivatie leidt tot uitstroom van bekwame leerkrachten. Is dat de wens van de onderwijsminister?

De lakse manier waarop de grote meerderheid van onze Vlaamse volksvertegenwoordigers omspringt met het dossier leerzorg en met de bezwaren die zowat alle koepels van schoolbesturen en vakbonden hebben geuit, onder meer tijdens de hoorzitting in de Onderwijscommissie van het Vlaams Parlement, spreekt boekdelen. Ook het VLOR-advies over de conceptnota Leerzorg werd onvoldoende ernstig genomen.

De onderwijsminister luistert nauwelijks, hij raast maar door op de trein van zijn grote gelijk.

Waar gaat het over?

In Vlaanderen kunnen kinderen met specifieke noden terecht in het buitengewoon onderwijs (BuO): leerlingen met een geestelijke, zintuiglijke, lichamelijke of sociale beperking, met leer- of gedragsproblemen...

Het BuO heeft sterke troeven: de klasgroepen zijn kleiner, leermiddelen en accommodatie zijn aangepast, het personeel heeft een specifieke opleiding en expertise.

Voor veel kinderen blijft het BuO de beste weg om naar boven te klimmen, hun talenten te ontwikkelen, hun eigen weg te vinden.

Waarom wil de minister alles hervormen?

- De doorverwijzing naar het BuO zou volgens de minister niet altijd correct of terecht gebeuren.
- Sommige ouders vinden dat hun kind met een functiebeperking naar een gewone school moet kunnen en pleiten voor inclusie.
- Het huidige systeem om leerlingen BuO in 8 types onder te verdelen, voldoet volgens de minister niet.
- Het aanbod aan scholen BuO is niet evenwichtig gespreid. Gevolg is dat leerlingen vaak erg lang onderweg zijn om naar en van school te reizen.

Volgens de minister is zijn leezorgkader dé oplossing voor al deze problemen. Hij vindt dat alles anders moet.

Waarom zijn de onderwijsvakbonden tegen het leezorgvoorstel van de minister?

1. Het leezorgvoorstel van de minister houdt vooral geen rekening met de extra werkdruk en de nodige competentieontwikkeling die dit zal meebrengen voor het onderwijspersoneel. Scholen uit het gewoon onderwijs zullen een grote diversiteit aan leerlingen met zeer specifieke noden moeten kunnen opvangen. Veel van die leerlingen hebben individuele ondersteuning nodig, soms zelfs permanent. Er zal meer overleg nodig zijn, met de ouders, met de collega's, met begeleiders, met de kinderen zèlf, met CLB en met externe partners. Leerkrachten zullen ook een pak meer vorming moeten krijgen om te kunnen omgaan met specifieke problematieken. Bepaalde leerlingen zullen, binnen een 'gewone school met gewone diploma's', een eigen leertraject moeten volgen met eigen attesten als einddoel – eindattesten die geen enkel civiel effect hebben. Leerkrachten lopen nu al gebukt onder werkdruk, dit kunnen ze er echt niet meer bijnemen, al denkt de minister dat hun mogelijkheden oneindig zijn.
2. Ook schrijnend is het gebrek aan realiteitszin over het enorme budget dat voor deze groot-scheepse hervorming nodig is. Het voorstel zegt dat leerlingen met zeer specifieke noden bij een inschrijving in een gewone school dezelfde omkadering moeten krijgen die ze zouden krijgen bij een inschrijving in een school voor buitengewoon onderwijs. Dat is natuurlijk theorie. Een deugdelijke omkadering krijg je immers pas als je een aantal leerlingen hebt met dezelfde problematieken zodat de middelen kunnen samengelegd worden. Voor één leerling met een specifieke problematiek (in een 'gewone' klas van een 'gewone' school) kan je in de praktijk onmogelijk dezelfde middelen inzetten. Die middelen zullen dus beperkt worden, ten nadele van de leerling. Alsof je aan volksvertegenwoordiger Helga Stevens zou zeggen: je krijgt een doventolk in het parlement, maar slechts voor twee uurtjes per week... Voor heel wat van die leerlingen moet bovendien de schoolaccommodatie worden aangepast en moet er ook specifiek lesmateriaal worden aangekocht – ook dit wordt financieel niet mee in rekening gebracht.

3. Tenslotte is het zo dat het huidige leerzorgvoorstel geen enkele garantie biedt dat elk kind er beter van wordt. Waar zijn leerlingen met specifieke noden beter af: in een omgeving die rekening houdt met hun specifieke beperkingen en die volledig op hen is afgestemd of in een omgeving waar ze niet de specifieke zorgen kunnen krijgen die ze verdienen? En wat met de zorg voor leerlingen zonder beperkingen? Komt hun recht op kwaliteitsvolle vorming niet in het gedrang? Krijgen zij nog voldoende aandacht om hun vakgebonden eindtermen te halen?

**Tegen het huidige leerzorgvoorstel
zeggen wij resoluut ‘neen’!**

Onderwijsvakbonden eisen

De Vlaamse onderwijsvakbonden eisen daarom bij elk vernieuwingsvoorstel:

- een luik dat de effecten van deze vernieuwing op personeelsvlak inschat op het gebied van werkdruk en rechtszekerheid (deze eis stelden de vakbonden trouwens ook al bij de onderhandelingen over CAO VII);
- de nodige middelen voor omkadering en de nodige tijd voor competentie-ontwikkeling zodat de personeelsleden de leerlingen, cursisten en studenten dat kunnen geven wat hen op papier wordt beloofd;
- een onderbouwde verantwoording (gebaseerd op objectief wetenschappelijk onderzoek) waarbij wordt aangetoond dat de vernieuwing beantwoordt aan een reëel (maatschappelijk) probleem of tekort dat door het onderwijs kan opgelost worden, dat de vernieuwing wel degelijk een oplossing zal bieden en dat er geen betere alternatieven zijn;
- voorafgaand een breed overleg met de basis, zowel op nationaal als op lokaal niveau, waarbij de personeelsvertegenwoordigers de nodige tijd en informatie krijgen om een gedragen standpunt te ontwikkelen.

Behelst dit voorstel een “proeftuin” dan

- moet er vooraf voldoende echte inspraak voorzien worden;
- moet er voldoende tijd worden uitgetrokken om deze proeftuin voor te bereiden en te implementeren;
- moet dit voorstel ook een evaluatieluik omvatten waarbij objectief en degelijk wordt nagegaan of deze “proeftuin” een meerwaarde voor de leerlingen betekent en of de draagkracht van het personeel niet wordt overschreden;
- mag deze proeftuin niet zodanig worden uitgebouwd dat een terugkeer naar de oorspronkelijke toestand niet meer mogelijk is.

ACOD

Hugo Deckers

COC

Jos Van Der Hoeven

COV

Romain Maes

VSOA

Luc Van den Bosch